

Kėdainiuose viešėjęs kalbininkas Antanas Smetona: „Kalbą reikia turtinti, bet ne saugoti“

Vaida MASILIONYTĖ
2013-05-10



Nuotr. G. Berlėlaitės

Penktadienį Kėdainių daugiakultūriame centre svečiavosi žymus kalbininkas, humanitarinių mokslų daktaras, docentas, Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto dekanas Antanas Smetona. Gausiai susirinkusiems kėdainiečiams jis skaitė paskaitą „Lietuvių kalba – mitai ir tikrovė; ar tikrai reikia gelbėti lietuvių kalbą; lietuvių kalba – praeitis, dabartis, ateitis“.

Saugodami kalbą ją numarinsime

Pasak pirmą kartą Kėdainiuose viešėjusio A. Smetonos, šios paskaitos tikslas – įrodyti lietuviui, kad lietuvių kalba nenyksta ir nemiršta, kas itin dažnai pasigirsta mūsų viešojoje erdvėje. Anaiptol – svečias įrodinėjo, kad dabartinės lietuvių kalbos padėtis, palyginti su praėjusiais šimtmečiais, yra geriausia. „Šiandien lietuvių kalba klesti, šiandien lietuvių kalba yra visose mūsų gyvenimo srityse. Mitas, kad mes čia greitai sužlugsim, išsivaikščioms ir tuoj mūsų kalbos neliks“, – tvirtai įsitikinęs kalbėjo svečias, kartu pabrėždamas, kad mums kiekvienam privalu rūpintis, plėtoti, turtinti savo gimtąją kalbą. Tačiau jokių būdu – nesaugoti: pasak kalbininko, jeigu mes kalbą saugosime kaip muziejinę vertybę, „uždarysime ją į Rumšiškės ir tiesiog ją gėrėsime kaip muziejinį eksponatą, bet ne vartosime savo gyvenime“, tokia kalba greitai bus laikoma mirusia. „Kalba turi būti gyva, nuolat turtinama naujais žodžiais“, – sakė A. Smetona.

Tarmės – tik šeimos rate

A. Smetona savo požiūrį išsakė ir apie lietuvių kalbos tarmes. Jo manymu, reikia ir toliau plėtoti bendrinę kalbą, mat tarmės – natūralios raidos dalykas, atsiradęs dėl tam tikrų priežasčių, kurių šiandien jau nebėra. „Jos lieka antrame plane, todėl gali būti kasdienio šnekėjimo, šeimos kalba. Bet oficialaus bendravimo, laikraščių, mokyklos kalba yra bendrinė kalba ir ten yra jos vieta“, – pažymėjo kalbininkas. Anot jo, tarmės jau nebeatspindi šiandieninių gyvenimiškų realijų. „Ežerui, saulėlydžiui, vasaros pievai apibūdinti tarmiškų žodžių mums pakaktų, tačiau jei šnekėtume apie

kompiuterius, įvairius sportinius žaidimus ir t. t., tarmiškų žodžių apibūdinti įvairius XXI amžiaus reiškinius mums jau pritrūktų“, – sakė jis.

Nauja leksika – globalizacijos kaina

Savo nuomonę susitikime, kuriame dalyvavo per šimtą jaunų ir vyresnių kėdainiečių, kalbininkas pristatė ir apie kitas šiandienos lietuviškas realijas, susijusias su lietuvių kalbos vartoseną: lenkiškų pavardžių rašymas, moteriškų pavardžių rašymas, kai kurių žodžių, apibūdinančių rasę ar žmogaus tautinę priklausomybę, vartojimas. Tačiau jis visur akcentavo kalbos lankstumą ir prisitaikymą, naujų žodžių įliejimą į žodynus. „Kai mąstau apie dabartinius naujadarus, akivaizdu, kad 99 proc. jų yra terminai. Juk mums nereikia naujadaro žodžiui „eiti“, „valgyti“ ar „namas“. Bet yra žodžiai „futbolas“, „kompiuteris“ ir kiti, atsiradę XX amžiuje. Anksčiau jų nebuvo. Juk gyvenimas keičiasi, keičiasi mus supanti aplinka, technologijos, mes globalėjame. Todėl viso to vyksmo kaina ir yra nauja leksika“, – sakė jis.

Apdovanojo žiniasklaidos atstovus

Šio renginio organizatorė – Kėdainių rajono savivaldybės vyr. specialistė, kalbininkė Rūta Švedienė. Susitikimas su žymiu kalbininku A. Smetona (kuris čia sutiko atvykti ir skaityti paskaitą be jokio atlygio) – dovana Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienos proga Kėdainių bendruomenei bei žiniasklaidos atstovams. Rajono savivaldybės mero Rimanto Diliūno, tąkart negalėjusio dalyvauti popietėje, vardu R. Švedienė susirinkusius rajono žurnalistus bei kitus žiniasklaidos darbuotojus pasveikino su Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos diena, kuri tradiciškai švenčiama ir kaip žurnalistų profesinė diena. Savivaldybės vardu R. Švedienė kartu su Juliumi Lukoševičiumi, savivaldybės Švietimo skyriaus vedėju, žiniasklaidos priemonių atstovams padovanojo atminimo dovanas – molinius ąsočius su savivaldybės simbolika. „Šiais laikais retas žmogus įsivaizduoja savo gyvenimą be spaudos, be laikraščio, be televizijos, interneto tinklaraščių. Šios dienos proga linkim tiesaus, laisvo, gražaus žodžio“, – susirinkusiems žiniasklaidos darbuotojams linkėjo R. Švedienė.

